

Драган Тодоровић

РАЗВОЈ ИСЛАМИСТИЧКОГ ПОКРЕТА У ЛИБИЈИ

Сажетак

Либија је до 2011. године била земља са умереним и толерантним исламом, без организованог исламистичког покрета, сем у појединим временским периодима. С једне стране, режим пуковника Моамера ел Гадафија је гушио сваки покушај раста исламизма, а са друге, огромна већина либијског народа није исказивала велики ентузијазам према исламском екстремизму преваходно због припадности традиционално умереном исламу који никада није био наклоњен верском екстремизму. Једини регион у коме су исламисти повремено стварали своја упоришта био је предео око Бенгазија и Зелених планина на истоку земље.

Ситуација је убрзано почела да се мења почетком „Арапског пролећа“ које је захватило и Либију. Две најважније последице „Арапског пролећа“ и такозване револуције у Либији биле су потпуно девестирање државе уз престанак функционисања њених институција, те неконтролисани раст екстремног исламизма, па и тероризма. Из ове две последице је проистекао и низ других, што је све заједно условило да је Либија постала једна од највећих жртава „Арапског пролећа“.

Кључне речи: Либија, Арапско пролеће, исламистички покрети.

1. УВОД

Након што су Британци 23. јануара 1943. г. заузели Триполи, успоставили су своју администрацију која се најпре на-

живала Британска војна власт, а од 10. марта 1943. Британска војна администрација.¹ Њихов администратор је под изговором да рат још увек траје, 1943. године одбацио први захтев Либијца да изда сагласност за оснивање политичких странака. Након што је дозвола касније ипак дата, до 1949. формирано је девет политичких партија.² Ниједна од њих није била исламистичка. У Триполитанији су доминирале републиканске идеје, а на истоку у Киренаики монархистичке.³ Исламистичке идеје су биле тек у повоју. Извесни утицај исламизма је долазио из Египта где су деловала Муслиманска браћа, али је развој исламизма и политичког ислама у Либији генерално пратио тенденције из других делова арапског света, посебно од 1979. године, када је велики број Арапа, укључујући и Либијце, ишао у Авганистан да се бори против совјетских трупа. По повратку, они су почели интензивније да шире исламистичке идеје.

Почетком побуне у Либији 2011. исламисти нису били у првим редовима такозваних либијских револуционара, сем појединачно. Падом Гадафијевог режима, исламизам је ојачао, формиране су нове организације, неке од њих су желеле да учествују у политичком животу земље, друге су користиле цихадистичке методе деловања. Од 2011. до данас, захваљујући многим унутрашњим и спољним факторима (непостојање демократске традиције, нефункционалност државних органа, распад војно безбедносних апарата које су замениле оружане милиције, активност криминалних група, ситуација у окружењу, различити интереси арапских држава, занемаривање Либије од стране међународне заједнице), исламистички фактор у Либији је ојачао и постао основни извор нестабилности земље. Либија је данас у својеврсном хаотичном стању, са три владе и два парламента. На њеној територији делују најпознатије терористичке групе, укључујући „Исламску државу“, „ал Каиду“, „ал Каиду у исламском Магребу“.

Исламистички покрет у Либији може да се подели на следеће периоде:

- 1) Khadduri Majid, *Modern Libya, A Study in Political Development*, The Johns Hopkins Press, Baltimore 1963. стр. 44-45.
- 2) Zartman I. William, *Government and Politics in Northern Africa*, Praeger, New York, 1963. стр. 91.
- 3) Ибидем, стр. 98.

- Од оснивања „Муслиманске браће“ 1949. до побуне 2011. године;
- Од такозване „револуције“ 2011. до првих парламентарних избора 2012. године;
- Од формирања законодавне власти након избора до јула 2014. године;
- Од јула 2014. године (ескалација сукоба између две велике кишобран организације „Достојанство Либије“ коју је предводио генерал Халифа Хафтар и „Либијске зоре“, групације либијских исламиста) до данас.

2. ПРВИ ПЕРИОД – ОД ОСНИВАЊА МУСЛИМАНСКЕ БРАЋЕ ДО 2011.

Од стварања независног Уједињеног Либијског Краљевства (касније Краљевине Либије) 1951. године, па преко Гадафијеве револуције 1. септембра 1969. и све до 2011. године, у Либији није било јачих исламистичких тенденција. За време краља Идриса постојале су политичке партије, али без нагињања политичком исламу. Изузетак су била Муслиманска браћа, основана 1949. године, када је један број чланова египатске Муслиманске браће пребегао из Каира у Бенгази. Међу њима су били Изедин Ибрахим Мустафа, Махмуд Јунис ал Шарбини и Целалудин Ибрахим Сада. Уз помоћ Либијца Омара Баше ал Кихје, у то време председника Дивана емира Идриса ал Снусија, основали су први огранак Муслиманске браће у Либији под називом „Одбор исламске даве.“⁴ Након хапшења и прогона припадника Муслиманске браће у Египту због покушаја убиства Гамала Абдела Насера, многи њени чланови и симпатизери побегли су у Либију. У међувремену су се у Либију вратили и Либијци који су учествовали у Првом арапско израелском рату 1948. Придружили су се ширењу идеја Муслиманске браће и деловали јавно до 5. октобра 1954. године када се догодило прво политичко убиство, због чега је Идрис ал Снуси донео одлуку о забрани њиховог рада у Либији.⁵

4) ابراهيم فتحى عميش، التاريخ السياسي و لعبة الأمم في ليبيا، دار الكتب المصرية: القاهرة 2008، ص. 265
Ibrahim Fathi Amish, *al Tarikh al Siyasi wa Laba al Umam fi Libya*, Dar al Kutub al Masriya, al Qahira 2008 p. 265

5) *Ibidem*, стр. 270.

Од тада, припадници Муслиманске браће нису били активни на либијској политичкој сцени. Поново су покушали да се активирају 1967/68. године повезавши се са присталицама из Бенгазија и Триполија. Постигнут је договор о оснивању огранка у Триполију. У руководство су ушли шеик Фатих Ахвас (председник), Мухамед Рамадан Хувејса, Махмуд Мухамед ал Накуа. У Бенгазију је формирана слична ћелија са ал Каримом ал Џиханијем, Идрисом Мадијем, Мустафом Џиханијем, Мухамедом ал Салабијем и Салихом Гулом на челу.⁶

Од доласка на власт Моамера ел Гадафија 1969. они престају са активностима. Велики број њих напустио је Либију. Група чланова је у САД оживела делатност и 1980. образовала организацију „Исламска група – Либија“, која је издавала часопис „Муслиман“. Део припадника либијске Муслиманске браће се, међутим, одвојио од основне организације и учествовао у формирању друге групе под називом „Национални фронт за спас Либије“, која је настојала силом да свргне режим пуковника Гадафија. Извели су неколико оружаних акција против режима, али су сви завршени неуспехом. Две најпознатије акције биле су тзв. „Битка Баб ал Азизија“ из 1984. и тзв. „Пројекат Алжир“ изведен годину дана касније.⁷ Постојала је још једна исламистичка група, коју су 1992. основали припадници Муслиманске браће, „Покрет исламског окупљања“. Престали су са радом када је велики део њиховог руководства погинуо у сукобима у затвору Абу Салим 1996. године.⁸

Иако су се прве цихадистичке идеје у Либији појавиле убрзо по доласку пуковника Гадафија на власт и то у источном делу земље где су образоване цихадистичке ћелије,⁹

6) محمد محمد المفتي. زمن الملة. تطوير المجتمع الليبي 1591-9691, دار الكتب الوطنية. بنغازي 1102 ص. 462-662.

Mohamed Mohamed al Mufti, *Zaman al Memleka, Tatuir al mujtama al Libi 1951-1969*, Dar al Kutub al Watani, Bengazi, 2011 p. 264-266.

7) تحليل اتجاه الاسلاميين في ليبيا - الصعود والتحول والمستقبل - مركز بروكنجز الدوحة - عمار عاشور Omar Ashour, Tahlih itidjah al islamiyin fi Libya - al saoud wa al thwl wa al mustaqbal, Merkez Brookings al Doha, Интернет <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/Omar-Ashour-Policy-Briefing-Arabic.pdf>, приступљено 15/10/2016.

8) Ибидем

9) *Libya Civil War—Factions*, Global Security.org, Интернет, <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/libya-civil-war-factions.htm>, приступљено

ипак је улазак совјетских трупа у Авганистан био иницијална каписла за бујање цихадизма у исламском свету, па делом и у Либији. По повратку либијских ветерана из Авганистана, формирана је прва либијска цихадистичка организација „Либијска исламска борбена група“ (ЛИБГ), која све до 1995. године није деловала активно у Либији. Од 1995. група је извела неколико акција: те године се сукобила са полицијом у Бенгазију, а 1996. изазвала побуну у затвору Абу Салим. Током неуспеле побуне погинуло је око 1200 затвореника.¹⁰ Цихадисти из ЛИБГ су покушали и три неуспела атентата на Гадафија између 1996. и 1998. године. Након трећег неуспелог покушаја група је прекинула извођење већих акција у Либији и пребацила се у иностранство, одакле је настављена активност.¹¹ Део њих је учествовао у борбама у Ираку против Американаца и ирачких шиита.¹² Према информацијама америчких обавештајних органа добијених из докумената ал Каиде, Либијци су били међу најбројнијим борцима ал Каиде у Ираку. Између августа 2006. и августа 2007. 111 Либијаца је пристигло у Ирак.¹³ „Тих 111 Либијаца је представљало 18% укупног броја страних бораца – највећи број по глави становника и преко 85% оних чије су самоубилачке акције регистроване“.¹⁴ Највише њих је припадао ЛИБГ која се 2007. године заклела на верност ал Каиди, иако је део руководства још 2006. године започео преговоре са Сеиф ал Исламом, сином пуковника Гадафија, у оквиру његовог програма редоктринације ухапшених исламиста. Струја која се није слагала са преговорима прикључила се ал Каиди у Пакистану.¹⁵

15/10/2016.

10) David Witter, *Fact Sheet ISW Institut for the Study of War, Libyan Islamic Fighting Group (LIFG)*, April 8, 2011, Интернет, http://www.understandingwar.org/sites/default/files/FactSheet_LIFG.pdf, приступљено 15.10.2016.

11) *Libyan Islamic Fighting Group (LIFG)*, Global Security.org, Интернет, <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/lifg.htm>, приступљено 15/10/2016.

12) Ибидем

13) Joseph Felter, and Brian Fishman, *Teaming Up With Enemies In Libya*, Foreign Policy March 31, 2011, Интернет <http://www.npr.org/2011/03/31/135005554/foreign-policy-teaming-up-with-enemies-in-libya> приступљено 17/10/2016.

14) *302 Libyans were amongst the largest sources of - Ерапу - ЕЕА-31*, Интернет, <https://www.coursehero.com/sitemap/schools/4040-Technical-University-of-Crete/courses/5299134-%CE%95%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%95%CE%95%CE%91-31/>, приступљено 15/10/2016.

15) *Libyan Islamic Fighting Group (LIFG)*, Global Security.org, Интернет <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/lifg.htm>

Преговори са режимом су интензивирани 2009. године. Вођство ЛИБГ се одрекло насиља као средства деловања и извинило се пуковнику Гадафију због дотадашњих активности. Августа 2009. либијске власти су из затвора ослободиле прву групу од 91 исламисте, а другу октобра исте године. У њој је било 88 исламиста, од чега 45 припадника ЛИБГ а остатак од 43 били су чланови других цихадистичких група.

Амбасада САД у Триполију известила је Стејт департамент телеграмом који је објавио Викиликс, да је пуштање цихадиста резултат њиховог наводног покајања и одрицања од насилних начина деловања, исказаних у документу од 417 страна на арапском језику под називом „Ревизионистичка студија концепта цихада, верификације и пресуде народа“. Документ су, захваљујући деловању Фондације за милосрђе и развој коју је 2007. године основао Сеиф ал Ислам, септембра месеца 2009. потписала шесторица ухапшених лидера ЛИБГ: Абделхаким Белхаџ, Абу ал Мунзер ал Саиди, Абделвахаб ал Кајед, Халид ал Шериф, Муфтах ал Дауди и Мустафа Канафид.¹⁶ Последња група исламиста ослобођена је 16. фебруара 2011. само дан након почетка немира, када је „Либијска исламска борбена група“ променила име у „Либијски исламистички покрет за промене“. Након „револуције“, а уочи првих парламентарних избора 2012. године, група се поделила на две политичке фракције, једну већу коју је предводио Абделхаким Белхаџ (партија „Хизб ал ватан“) и мању конзервативнију „Хизб ал умма ал васат“, под вођством Самија ал Саадија.

У време Гадафија постојале су још две мање цихадистичке групе. Једна се звала „Покрет мученика“. Она је деловала у Бенгазију и околини. Њу су, такође, чинили Либијци који су се борили у Авганистану (око 2000 Либијаца учествовало је у оружаним сукобима изван земље од средине осамдесетих година до 2011).¹⁷ Друга мања група била је „Покрет исламске алијансе“.

www.globalsecurity.org/military/world/para/lifg.htm, приступљено 15.10.2016.

16) Cable:09TRIPOLI955_a – WikiLeaks, dostupno na https://wikileaks.org/plusd/cables/09TRIPOLI955_a.html, приступљено 15.10.2016.

17) تحليل اتجاه الاسلاميين في ليبيا - الصعود و التحول و المستقبل - مركز بروكنجز الدوحة - عمار عاشور (Omar Ashour, Tahlih itidjah al islamiyin fi Libya - al saoud wa al thwl wa al mustaqbal, Merkez Brookings al Doha, Интернет, <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/Omar-Ashour-Policy-Briefing-Arabic.pdf> приступљено

Резимирајући деловање исламиста из периода пре Гадафија и за време његовог режима, главне исламистичке групе пре 2011. године биле су следеће: „Муслиманска браћа“ (основани 1949.); „Национални фронт за спас Либије“ (основани у Судану 1981.); „Покрет исламске алијансе“, (формирани у Швајцарској 1992.); „Либијска исламска борбена група“, (основани 1992. у Пакистану) и „Покрет мученика“.¹⁸

3. ДРУГИ ПЕРИОД - РАЗВОЈ ИСЛАМИСТИЧКОГ ПОКРЕТА ОД 2011. ДО ПРВИХ ПАРЛАМЕНТАРНИХ ИЗБОРА 2012. ГОДИНЕ

На почетку побуне против Гадафија, највећи део исламиста није одмах у њој учествовао. Прикључили су се касније када је постало извесно да је пад режима питање времена. Почетком 2011. исламизам још увек није био развијен, групе су тек почеле да се формирају. У првим месецима након почетка побуне и бомбардовања, профилисало се неколико политичких праваца: националисти, либерали, исламисти и секуларисти.¹⁹ Према наводима Нумана бен Османа, аналитичара у Quilliam Foundation и некадашњег припадника ЛИБГ с којим је Сеиф ал Ислам преговарао у процесу програма редоктринације либијских исламиста, националистички фронт је у то време био најјачи и обухватао је око 40-50% либијских активиста, док су исламисти чинили око 20% активиста. Делили су се на најјаче салафисте са око 12% подршке, умерене исламисте (око 6%) и цихадисте са тек око 2% подршке. Најмање је било секулариста, између 2 и 5%. Неки аналитичари су износили и другачије поделе, јер у ову наведену нису уврштене политичке снаге без идеолошких карактеристика, као што су бројна племена, припадници либијске војске, као и Бербери, мада су и делови ових групација припадали неким од поменутих политичких струја.²⁰

15.10.2016.

18) Ибидем.

19) Hussein, Ghaffar, *A guide to Libya's new political landscape*, The Guardian, 1 September 2011, Интернет, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2011/sep/01/libya-political-landscape> приступљено 29/10/2016.

20) Ибидем.

Иако највећи део исламиста није одмах учествовао у побуни против режима, почетком побуне почео је процес настанка цихадистичких група, међу којима је највећа и најпознатија била „Ансар шарија“ у Бенгазију, под вођством Мохамеда Захавија. Били су повезани са истоименом групом у Тунису и неким другим мањим цихадистичким групама у Либији, као што су „Ансар шарија“ у Дерни (под вођством бившег Гвантанамо затвореника Абу Суфјана бин Кумуа), „Абу Салим“, такође из Дерне, „Бригаде ухапшеног шеика Омара Рахмана“ (носи име по лидеру египатске „Гаме исламије“, који служи доживотну казну затвора због учешћа у нападу на Светски трговински центар у САД из 1993. године). Све ове групе су биле повезане са „ал Каидом“. Либијски цихадисти те 2011. године нису деловали само у Либији, већ и на северу Малија и у Сирији, где су се неки либијски цихадистички ветерани придружили сиријској оружаном групи «Лива ал умма», коју је предводио Махди ал Харати (двојно либијско-ирско држављанство). Било је и цихадиста који су са Запада одлазили у Сирију преко Либије, уз претходну обуку у камповима у Либији (у Мисурати, Бенгазију, Хуну и Зеленим планинама).

Раст исламистичког покрета не може да се одвоји од општег политичког развоја у Либији од 2011. године до данас. Након пада режима појачао се сукоб између исламиста и осталих, а затим и између самих исламиста. Једни исламисти и њихове оружане формације су били у власти, други исламисти и њихове милиције против власти. Заједничко за све ове исламистичке групе настале од 2011. године је што је њихов утицај на извршну власт био велики. Формирање исламистичких група, односно политичких партија са исламистичким призивом (скоро свака од њих имала је и бар по једну оружану милицију), текло је паралелно са настанком осталих политичких партија. Новембра 2011. у Бенгазију је одржана прва јавна конференција либијског огранка „Муслиманске браће“. Тродневној конференцији су присуствовали и представници „Муслиманске браће“ из Туниса („ал Нахда“) и Сирије. Донета је одлука да се формира политичка партија по угледу на египатску „Партију слободе и правде“ (египатска „Муслиманска браћа“). Лидер Сулејман Абделкадер је изјавио да „поновна изградња Либије није задатак једне

групе или једне партије, већ свих. Ми не желимо да заменимо једну тиранију другом. Сви заједно желимо да изградимо грађанско друштво које ће користити умерени ислам у свакодневном животу“.²¹

Након пада Гадафија, у редовима побуњеника почиње убрзани процес подела. Његовим нестанком са сцене нестаје и једини интегративни фактор међу бројним либијским групацијама које су учествовале у рушењу режима. Све чешће је долазило до оружаних обрачуна међу оружаним милицијама, једних цихадистичке или салафистичке променијенције, других умеренијих погледа на веру, трећих терористичких група. Безбедносна ситуација је брзо почела да се погоршава, што је отворило простор за ширење и јачање екстремног исламистичког покрета и тероризма. Још тада су поједини аналитичари прогнозирали да је могуће очекивати избијање исламско-исламског сукоба, јер верске струје које су дошле на власт у неким земљама региона (Египат и Тунис) нису биле способне да се супротставе појачаној активности цихадистичких група. До таквих исламско-исламских сукоба је заиста и дошло, а нарочито у Либији.

Разлози који су утицали на ескалацију активности цихадиста били су слаба централна власт, нерешавање безбедносних проблема, повећање моћи цихадистичких група добијањем велике количине наоружања, падом суседних арапских режима границе су постале врло порозне, што је олакшало кретање ових група, „арапске револуције“ у Египту и Тунису су негативно утицале на дотадашњу сарадњу земаља региона у супротстављању активностима цихадистичких група, јер су ове земље биле закупљене својим унутрашњим проблемима, цихадистички покрети нису били склони процесу демократске транзиције Либија је имала проблем са транзицијом власти, уз још присутнију корупцију, сиромаштво, незапосленост и непостојање социјалне правде. Ови елементи су подупрли мобилизацију цихадиста и ширење њихових идеја.

21) تحليل اتجاه الاسلاميين في ليبيا - الصعود و التحوّل و المستقبل - مركز بروكنجز الدوحة - عمار عاشور (Omar Ashour, Tahlih itidjah al islamiyin fi Libya - al saoud wa al thwl wa al mustaqbal, Merkez Brookings al Doha, Интернет, <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/Omar-Ashour-Policy-Briefing-Arabic.pdf> приступљено 15/10/2016.

Значајан подстицај развоју цихадизма и тероризма имала је и ситуација у Малију и јужном региону. Либијски цихадисти су се лако повезивали са онима из Малија, јер је либијска територија огромна, а није функционисала држава која би могла да контролише границе. Цихадисти из Малија су у Либији проналазили уточиште када би због ратних дејстава морали да беже из Малија. Пристизали су на југ Либије и формирали мање групе.²² Између исламиста на северу Малија и оних у Либији, први контакти успостављени су још од пада Гадафија. Почев од септембра 2011.г. отворени су либијски војни арсенали. „Како се НАТО трупе нису искрцале на копно, бункери на либијском југу нису били обезбеђени и постали су самопослуга“.²³

Несигурност на јужним границама Либије се наставила и после 2011. Нигерски званичници су након терористичких напада у Арлиту и Агадезу 23. маја 2013. тврдили да су терористи који су извели те две акције пристигли из Либије. Поред тога, на југу су се налазили велики магацини са оружјем још за време Гадафија, а бројни новоформирани кампови за обуку били су пуни Суданаца, Египћана, Тунижана, Либијаца, Алжираца, Нигераца и Малијаца.²⁴

Крајем 2011. две тада главне фигуре из „ал Каиде у исламском Магребу“ Абу Зејд и Мохтар Белмохтар, дошли су у либијску провинцију Фезан. Захваљујући наплати из извршених отмица располагали су сумом од око 60 милиона евра. Тим новцем су куповали возила, ракетне лансере, пројектиле, лажне идентификационе карте. Блиндирана возила за транспорт трупа купована су по цени од 155.000 евра. Авганистански ветеран Мохтар Белмохтар је у Либији пронашао друге авганистанске ветеране.²⁵ Двоструки атентат у Арлиту и Ага-

22) Christophe Boisbouvier, *Terrorisme la poudrière libyenne*, Jeune Afrique, 11. Mars 2013, Интернет <http://www.jeuneafrique.com/138114/politique/terrorisme-la-poudri-re-libyenne/>, приступљено 12/09/2015.

23) Ибидем.

24) Les assaillants des attentats au Niger “venaient de Libye”, selon le président nigérien, *Le Monde Afrique*, 25.05.2013 Интернет, http://www.lemonde.fr/libye/article/2013/05/25/les-assaillants-des-attentats-au-niger-venaient-de-libye-selon-le-president-nigerien_3417503_1496980.html, приступљено 30/05/2013.

25)²⁵ Christophe Boisbouvier, *Terrorisme la poudrière libyenne*, Jeune Afrique, 11. Mars 2013, доступно на <http://www.jeuneafrique.com/138114/politique/terrorisme-la-poudri-re-libyenne/>, приступљено 12.09.2015.

дезу носили су Белмохтаров потпис, као и напад на алжирску гасну базу Ин Амена 16. јануара 2013. који није могао да буде изведен без тесне координације са либијским цихадистима. Званични Ниамеј је тврдио да је двоструки атентат од 23. маја подстакнут у Дерни, граду источно од Бенгазија, иако далеко од Арлита и Агадеза. Десетак дана пре тога, борци из Малија и либијски цихадисти су се састали у Дерни како би идентификовали циљеве у Нигеру и Чаду. Југ Либије се претворио у центар за обуку хелија „ал Каиде у исламском Магребу“ након француског напада на Мали.²⁶

Либијски лист „Нова Либија“ пренео је маја 2013. године речи Алена Родија, тада директора у једном француском истраживачком центру, који је рекао да је југ Либије пре француске акције у Малију и либијске „револуције“ био отворено подручје које је „ал Каида“ дуго користила и познаје га врло добро.²⁷

4. ТРЕЋИ ПЕРИОД - ИСЛАМИСТИЧКИ ПОКРЕТ У ВРЕМЕ ПРВИХ И ДРУГИХ ПАРЛАМЕНТАРНИХ ИЗБОРА

Уочи првих парламентарних избора у Либији 2012. године, постојале су две главне исламистичке тенденције. Једну су заступали припадници „Муслиманске браће“, другу цихадистички и салафисти, иако и сами подељени на више делова. Разлике међу њима у то време биле су у нијансама. „Муслиманска браћа“ су од новембра 2011. када су одржали јавну конференцију у Бенгазију, прву након 25 година, наставили активност у свим другим либијским градовима, припремајући се за проглашење политичке партије, која је званично формирана 3. марта 2012. под називом „Партија правде и изградње“. На оснивачкој седници окупило се око 1400 делегата, а за председника је изабран Мухамед Саван. Њихов политички ислам био је умерен, слично владајућој турској политичкој партији председника Ердогана. Били су тес-

26) Ибидем

27) 4 “تحول الجنوب الليبي الى نقطة تدريب القاعدة، ليبيا الجديدة” 28.05.2013 عدد 135 صفحة 4
“Thawl al Junub al Libi ila nuqta tadrib al Qaida”, *Al Libya al jedida* 28.05.2013 adad 135 safha 4

но повезани са египатском „Муслиманском браћом“ одакле им је стизала логистичка подршка, док је материјална помоћ претежно долазила из Катара, али и из Европе од тамошњих Либијаца.

Многе цихадистичке и салафистичке групе су се утопиле у либијске званичне оружане институције при МУП-у, Министарству одбране или Националној гарди која је апсорбовала више од 30 бригада, мада су водеће групе као „Ансар шарија“ и „Бригаде ухапшеног шеика Омара Рахмана“ одбијале да то учине. Највећа концентрација цихадиста била је у Дерни, граду од око 100.000 становника, који се сматра највећим регрутним центром за терористе самоубице. У Дерни су деловали и египатски цихадисти, као и неки из „ал Каиде у исламском Магребу“. Јуна месеца 2012. у организацији „Ансар шарија“ из Бенгазија, одржана је и конференција цихадистичких снага, којој је присуствовало више од хиљаду учесника. На тзв. „Првој годишњој конференцији поборника шеријата“, била је извешена и застава ал Каиде.²⁸

Уочи првих парламентарних избора, али и непосредно после њих, дошло је и до снажнијег деловања терористичких група. Још пре убиства америчког амбасадора Кристофера Стивенса, било је неколико упозоравајућих напада „Ансар шарије“ и других група повезаних са „ал Каидом“: 10. априла 2012. бачена је експлозивна направа на конвој изасланика УН Јана Мартина у Бенгазију; 22. маја испален је пројектил на седиште Црвеног крста у Бенгазију; 6. јуна детонирана је експлозивна направа испред објекта Конзулата САД у Бенгазију; 11. јуна 2012. испален је пројектил на конвој британског амбасадора који је био у посети Бенгазију.²⁹

Док се тероризам успешно ширио на истоку али и југу земље, дотле је салафизам бивао све јачи и у главном граду Триполију. Насилно су заузимали или уништавали суфијске џамије, а суфизам је проглашен неисламским. Те изборне године почетком месеца Рамазана учестала су преузимања џамија од стране цихадистичких салафиста. Они су ставили

28) مؤتمر الجهاديين في بنغازي“ قورينا الجديدة 30.06.2012 عدد 27 ص 28

„Mu` tamar al jihadiyin fi Bengazi“, *Qurina al Jedida* 30.06.2012 adad 27 p. 1

29) 8 major warnings before Benghazi terrorist attacks, Интернет, <https://sharylattkisson.com/8-major-warnings-before-benghazi-terrorist-attacks/>, приступљено 24/06/2013.

под контролу највећи број од тада постојећих 5.000 џамија.³⁰

На изборима 7. јула 2012. исламисти су доживели тежак пораз. „Партија правде и изградње“ освојила је само 34 посланичка места (17 партијских и 17 тзв. независних) Салафистичке политичке партије које су учествовале на изборима добиле су свега 27 места (4 партијска и 23 независна). Апсолутни победник избора била је „Алијанса националних снага“ која је окупила националне партије, освојивши 64 места. На основу изборног закона, од укупно 200 посланичких места, 80 је припадало партијама, а 120 тзв. независним кандидатима.³¹

Иако исламисти нису постигли очекиване резултате, брзо су се прегруписали како би преузели власт кроз алтернативно деловање. „Муслиманска браћа“ су искористила добру организациону структуру и финансијску подршку из иностранства и заједно са салафистима у Генералном националном конгресу (парламент) почела да утичу на независне кандидате да им се прикључе. Исламисти се након изборног пораза нису ограничили само на делатност у ГНК већ и ван њега. Покренули су кампању против политичких противника проглашавајући победника на изборима Махмуда Цибрила атеистом. Врховни муфтија Садик ал Гарјани је отворено стао уз исламисте. Са позиције председника Дар ал Ифта (Удружење улема Либије), вршио је велики утицај на политички процес у земљи, а посебно на раст снаге исламиста. Издао је велики број фетви које су се тицале свих области, укључујући и политички живот земље. Интензивно се залагао (као и данас) за увођење шеријата као врховног и јединог законодавног система.³²

Исламистичка струја није успела на изборима јер није била способна да створи широку народну базу због непостојања харизматичног вођства које би привукло бираче. Њихова популарност у народу била је на ниском нивоу. Ис-

30) عدد 89 ص. 30.07.2012 ليبيا اليوم, «ياخذ السلافيون بعض المساجد بالقوة»

“Yakhz al Salafiyun bad al masjid bilquwa”, *Libya al youm* 30.07.2012 adad 89 p. 1.

31) Lacher Wolfram, *Bruchlinien der Revolution Akteure, Lager und Konflikte im neuen Libyen*, Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit, Berlin, March 2013, str. 17

32) Ибидем, стр. 26-29

тупи и понашање, посебно неких салафиста, имали су контраефекат и остављали су негативан утисак на велику већину обичних Либијаца.³³ Новоформирана власт није успевала да среди безбедносно ситуацију у земљи. Даље се интензивирао процес јачања наоружаних група свих профила, укључујући и терористе. У периоду између два избора 2012. и 2014. године, профилисала се мапа политичких партија и исламистичких организација у распону од умерених исламиста па до терориста. Све оне су биле или наоружане или су поред политичких имале и војна крила. Постоје различите поделе ових наоружаних формација. Најприхваћенија је следећа: револуционарне бригаде, нерегуларне бригаде, постреволуционарне бригаде и милиције.³⁴ *Jeune Afrique* је 26.11.2013. објавио текст француског аналитичара Лорана Гушера, у коме се наводи да је између 2012. и 2013. било 76.000 људи који су припадали тзв. регуларним трупима, међу којима је значајан број био исламиста. Тадашњи либијски премијер Абдулах ал Тини је новембра 2013. рекао да држава плаћа 170.000 људи под оружјем, мада је тај број незванично био много већи. Процене још из децембра 2011. су указивале да су милиције свих профила бројале између 140 и 150.000 лица, али се њихов број у 2013. попео на чак између 200 и 250.000 (11% радно способног становништва).³⁵

САД су дуго одолевале притисцима да означе неку либијску групу терористичком. После дужег оклевања, тек почетком 2014. Вашингтон је означио „Ансар ал шарију“ у Бенгазију и Дерни као две терористичке организације. Поред тога, неки њихови лидери стављени су на списак тражених лица: Ахмед Абу Хатала (Бенгази), Абу Суфјан бен Куму (Дерна). Обе групе су до тада учествовале у бројним

33) نزار كعوان، «الملف الليبي، قراءة أولية في نتائج الانتخابات الليبية»، المركز الليبي للبحوث والتنمية، طرابلس، أغسطس/سبتمبر 2012 ص. 13

Nizar Kavan, "Al Melef al Libi, Qirat Awliya fi nataidj al intikhabat al Libiya", *al Markaz al Libi lil Buhuth*, Tarabulis, adad Ugustus/Sebtembar 2012, p. 9-13

34) *Armed Groups in Libya: Typology and Roles*, Small Arms Survey, Number 18 June 2012, Интернет http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/H-Research_Notes/SAS-Research-Note-18.pdf приступљено 24/08/2013.

35) Touchard Laurent, *Armée libyenne: le casse-tête de l'intégration des milices Jeune afrique* 26 novembre 2013, доступно на <http://www.jeuneafrique.com/167114/politique/arm-e-libyenne-le-casse-t-te-de-l-int-gration-des-milices/> приступљено 14/02/2014.

операцијама ликвидација високих либијских војних и безбедносних званичника, терористичким нападима у појединим источним деловима Либије, али и у нападу на Конзулат САД у Бенгазију 9. септембра 2012. и убиству амбасадора К. Стивенса.

Значајним бројем оружаних формација у то време командовали су (као и сада) екстремисти. Током периода између два изборна циклуса, безбедносна ситуација у Либији се даље погоршавала. Политичке партије су биле неутрицајне и без истинске моћи. Једина партија која је успешно очувала своју организациону структуру била је „Партија правде и изградње“. Њен утицај је, међутим, даље опао, као и утицај салафистичких партија. У супротности са размером њиховог утицаја на власт и распоређеношћу у свим структурама власти, додатно је смањен проценат Либијаца који су их подржавали, јер су управо ове партије сматране главним кривцима за нестабилност, непрекидне оружане сукобе, колапс безбедности и економије, бујање тероризма. Зато су на изборима 25. јуна 2014. имали лошије резултате него 2012. „Партија правде и изградње“ освојила је само 25 од 200 места у Парламенту, а салафисти свега неколико места. Ривалство је подрило политички процес и учешће гласача. Само 1,5 милион гласача је регистрован за изборе 2014. док је за оне 2012. било регистровано 2,8 милиона. Неуспех политичке транзиције утицао је, међутим, на раст снаге либијских оружаних милиција, посебно оних исламистичких.

5. ЧЕТВРТИ ПЕРИОД - ИСЛАМИСТИЧКИ ПОКРЕТ ОД 2014. ДО ДАНАС

Прекретница у развоју исламистичког покрета уследила је изборима 2014. Након што су исламистички кандидати претрпели још тежи пораз него 2012. године, коалиција исламистичких милиција предвођена групама из Мисурате (Либијска зора) истерала је легитимну Владу Абдулаха Тинија из Триполија. „Либијска зора“ је помогла у формирању нове владе у Триполију под вођством Омара ал Хасија, бившег члана ЛИБГ. Владу су подржали и исламистички чланови Генералног националног конгреса (дотадашњи парламент). Ле-

гитимна влада и Дом представника (нови парламент) прешли су у Тобрук (Влада је затим прешла у Бејду).

Децембра 2015. године делегати две стране (две владе) потписали су Либијски политички споразум о формирању Владе националног сагласја. Споразум је спонзорисан од стране УН. Око 80 од 188 чланова Дома представника присуствовало је церемонији потписивања у Скирату у Мароку, заједно са 25 од 200 чланова ГНК којем је формално престао мандат, али је наставио да функционише. Специјални представник генералног секретара УН Мартин Коблер прогласио је Фајеза ал Саража, бившег члана Парламента у Тобруку, за шефа Председничког савета, односно председника Владе националног сагласја. Ф. ал Сараж се од 30. марта 2016. године налази у Триполију, али да би ова влада могла и формално да преузме мандат потребно је да добије одобрење од стране Дома представника у Тобруку.

У овом тренутку, (у питању је март 2017.), у Либији постоје три владе и два парламента. Поред ове на чијем је челу Ф. ал Сараж и коју подржавају УН, у Триполију поново функционише и влада која је својевремено 5. априла 2016. предала власт Ф. ал Саражу. Половином октобра 2016. (14. октобра) ова влада је са Халифом Гвејлом на челу, себе поново прогласила једином легитимном у Либији. Осим две владе у Триполију, трећа је у Бејди (предводи је Абдулахом ал Тинијем). Исто тако, поред Генералног националног конгреса у Триполију, којем је формално истекао мандат након избора 2014.г. у Тобруку заседа Дом представника који би по слову закона требало да буде једина законодавна власт у Либији. Оваква ситуација изузетно погодује даљем успону исламизма. Постоје исламистичке групе које подржавају неку од три владе, као и оне које не подржавају ниједну. Исламистичке групе и милиције које су на супротстављеним странама често улазе у међусобне сукобе, али то чине и оне које нису на супротстављеним странама. Највећи део њих је против „Исламске државе“, укључујући и оне повезане са „ал Каидом“, али има и оних исламистичких група и милиција које сарађују са „Исламском државом“. До краја 2015. постојале су 4 главне фракције: 1. „Либијска зора“; 2. „Достојанство“ (Карам), група оружаних јединица под командом генерала Калифе

Хафтара која је маја 2014. започела акцију против исламиста. Костур јој чини Либијска национална армија; 3. „Саветодавно веће“ (Шура) која је ратовала против генерала Хафтара; 4. „Исламска држава“.³⁶ Од четири главне групе само једна није исламистичка. Укупан број наоружаних група и милиција, по неким проценама, достиже чак 1700.

У „Либијској зори“ најјача оружана група биле су такозване „Снаге штит Либије“. Постојале су источне, централне и западне „Снаге штит Либије“. Све су биле под командом Абделселама ал Обејдија, односно Генералног националног конгреса. Други део снага „Либијске зоре“ био је интегрисан у Министарство унутрашњих послова, такође под контролом ГНК. Реч је о следећим оружаним групама (милицијама): „Врховни безбедносни комитет“ у чији састав су улазиле „Бригада револуционара Триполија“, „Снаге одвраћања и подршке“, „Високи безбедносни комитет, одсек Абу Салим“. Западни штит: „Бригада Завија“, „Батаљон Баб Тађура“, „Бригада Сабрата“, „Бригада Мученик Хамза“, „Националне мобилне снаге“, „Бригада Сурман“, снаге из Злитна, Хомса, Мсалате, Тархуне, Цадуа, Нафуса планина, односно из Гарјана, Кикле и Налута. Централни штит – групе из Мисурате, „Бригада ал Марса“, „Бригада Сараја ал Сувеихли“, „Бригада Бешир ал Садави“, „Бригада Ард ал риџал“. У „Либијској зори“ је била и бригада „Витезови Занзура“. На истоку су у оквиру „Либијске зоре“, такође, биле исламистичке групе из Бенгазија и Дерне, али не и „Ансар шарија“. Костур „Либијске зоре“ су чиниле мисуратанске бригаде и „Оперативно одељење револуционара Триполија“ (кишобран исламистичких милиција плаћаних од стране ГНК како би осигурале безбедност у Триполију и Бенгазију. Августа 2014. су се прикључили „Либијској зори“, а фебруара 2016. су објавили противљење Саражовој влади).

У Триполију су се око шест седмица водиле тешке борбе од средине јула 2014. када су исламисти (Либијска зора) започели акцију против трупа из Зинтана, које су сарађивале са генералом Хафтаром. 24. августа 2014. снаге „Либијске

36) *Libya Civil War – Factions*, GlobalSecurity.org, Интернет <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/libya-civil-war-factions.htm>, приступљено 14/10/2016.

зоре“ су заузеле Међународни аеродром у Триполију, преузевши га од зинтанских бораца. Легална влада је пребегла у Бејду, а формално неважећи Генерални национални конгрес је прогласио исламисту Омара ал Хасија за премијера. Триполи је постао изложен владавини исламистичких милиција које припадају ГНК и влади исламисте Омара ал Хасија, која је наставила да их плаћа у замену за заштиту.

Након завршетка ових сукоба и отпочињања дијалога под патронатом УН, неке бригаде из Мисурате почеле су да се повлаче из „Либијске зоре“ и да прихватају покренути политички дијалог (оне су биле прве које су поздравиле долазак дела Председничког савета Владе националног сагласја у Триполи, марта 2016.). Неке друге оружане групе су, такође, почеле да напуштају ГНК и да се приклањају Председничком савету из политичких и финансијских разлога, јер ГНК није могао више да их плаћа. Престанком борби и потпуним заузимањем Триполија, исламистичке групе и милиције из састава „Либијске зоре“ су се поделиле око односа према новој влади подржаној од стране УН. Тиме се коалиција „Либијска зора“ формално распала, али су њене групе и милиције и даље наставиле да делују.

Веће исламистичке групе и милиције које и сада функционишу у Триполију: „Снаге одвраћања“ – то је најбоље наоружана и најбројнија група, на чијем је челу исламиста Абдел Рауф Кара. Локација им је на аеродрому Метига у Триполију. Тренутно припадају Министарству унутрашњих послова Владе националног сагласја; „Бригада револуционари Триполија“ - предводи је поручник Хејтам ал Тађури. Њено седиште је на истоку Триполија, а неке њене јединице су смештене унутар базе Метига. Тренутно делују под називом «Централни безбедносни орган» који припада Министарству унутрашњих послова; „Бригада Абу Салим“ - предводи је исламиста Агнева ал Кикли. Седиште је у крају Триполија који се зове Абу Салим (популарно Буслим); „Национална гарда“ – у чијем саставу су 4 милиције под командом Абделхакима Белхаца. Седиште им је у затвору ал Хадба где лежи један број припадника бившег режима; „Снаге витезови Занзура“ – већински припадају Амазигима.³⁷

У Мисурати и даље делује велики број исламистичких

37) Ибидем.

групација и милиција. Највеће групе су бригаде „Халбус“ и „Махџуб“. Процењује се да у граду постоји више од 200 милиција са око 40.000 бораца. Неке од њих су повезане са „Муслиманском браћом“, али су све против „Исламске државе“. Подељене су око подршке Саражовој влади.

У Бенгазију је тренутно најјача исламистичка кишобран група „Саветодавно веће револуционара Бенгазија“. Ова алијанса цихадистичких група формирана је јула 2014. године с циљем борбе против снага генерала Хафтара. Главне исламистичке милиције унутар ове групе су „Ансар шарија“ и „Бригада мученика 17. фебруар“ (једна од највећих и најбоље наоружаних милиција у источној Либији. Формирали су је чланови МБ током 2011.). Они се паралелно са ИД боре против снага генерала Хафтара, али се истовремено боре и против „Исламске државе“. „Саветодавно веће револуционара Бенгазија“ повезано је са „Бенгазијским одбрамбеним бригадама“, новом групом коју су формирали исламистички борци претежно из Бенгазија.³⁸

На истоку су веће групе још „Саветодавно веће муцахедина Дерне“ (скуп цихадистичких група формиран 2014. године. Противе се „Исламској држави“ и учествовали су у њиховом протеривању из Дерне 2015. Повезани су са „ал Каидом“); „Саветодавно веће муцахедина Ацдабије“ (формирани марта 2015. уз подршку „Ансар шарија“ и „Саветодавног већа револуционара Бенгазија“).³⁹

На југу земље најактивнија је „ал Каида у исламском Магребу“, која тесно сарађује са другим терористичким групацијама из Туниса, Нигера и Малија. Ова терористичка организација, иако њена генеза досеже до 1998. постала је нарочито активна у Либији од 2011. Само месец дана након почетка побуне, марта 2011. тадашњи председник Чада Идрис Деби је упозоравао да би „либијска револуција могла да буде скупа по безбедност региона, јер су исламски милитанти из ал Каиде профитирали од пљачкања војних магацина у зони побуне како би се снабдели наоружањем. ‘Ал Каида у ислам-

38) *A Quick Guide To Libya's Main Players*, European Council on Foreign Relations, Интернет http://www.ecfr.eu/mena/mapping_libya_conflict, приступљено 16/10/2016.

39) *Guide to key Libyan militias*, 11 January 2016, доступно на <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-19744533>, приступљено 17/10/2016.

ском Магребу' је на путу да постане најопремљенија армија региона⁴⁰. Вође „ал Каиде у исламском Магребу“ су позвале на борбу против пуковника Гадафија. Њени припадници ослобођени у процесу редоктринације постали су синоним за тврдњу оних који сматрају да „сваки договор са терористима вреди онолико колико је то њима у интересу“.⁴¹

У ранг цихадистичких се сврстава и „Исламска држава“. На њеном челу је Саудијац Абдел Кадир ал Нацди. Он је заменио Висама ал Зубајдија, Ирачанина убијеног у америчком нападу.⁴² Са ИД је у Либији најтешње повезано „Саветодавно веће исламске омладине“ које је октобра 2014. прогласило Дерну калифатом, док их није протерало „Саветодавно веће муџахедина Дерне“.⁴³ Са ИД је повезана и група „Саветодавно веће револуционара Ацдабије“, милитантна група базирана у Ацдабији, на чијем је челу Мухамед ал Зави.⁴⁴

„Исламска држава“ се постепено инсталирала у Либији од августа 2014. Њен костур ипак не чине Либијци већ странци, што је њена највећа слабост, јер нема чврсте корене на либијској територији. Прву јачу базу имали су у Дерни од 2014. да би 2015. Сирт постао њихова главна база. Након вишемесечних напада предузиманих против ИД у Сирту, њихов отпор је најзад срушен 6. децембра 2016. Процена је да су снаге ИД у Либији између 5 и 8 хиљада људи и да су само 30% њих Либијци. Након пораза ИД у Сирту наметнуло се питање куда ће отићи њени припадници, имајући у виду да је пронађено само око 500 убијених терориста (укупно у читавој вишемесечној операцији погинуло је између 1500 и 1700 припадника ИД). Према неким тврдњама из самих редова ИД терористи су још неколико месеци пре губитка Сирта почели да одлазе у друге либијске регионе, посебно у пустињу на југу, а највише

40) Драган Тодоровић, „Савремени тероризам – ал Каида у исламском Магребу“, *Национални интерес*, Београд, год. VII, вол. 10, бр. 1/2001 стр. 349-362, 369.

41) Ибидем, стр. 361.

42) *A Quick Guide To Libya's Main Players*, European Council on Foreign Relations, Интернет, http://www.ecfr.eu/mena/mapping_libya_conflict приступљено 16/10/2016.

43) *Why is Libya so lawless?*, BBC, 14 September 2016, Интернет, <http://www.bbc.com/news/world-africa-24472322> приступљено 16/10/2016.

44) *Guide to key Libyan militias*, BBC, 11 January 2016, Интернет, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-19744533> приступљено 17/10/2016.

ка Себхи, док су се неки од њих пребацили ка Бенгазију. Иако протерани из Сирта, они ће у мањем обиму наставити активност у тим другим регионима, али се са великом извесношћу може претпоставити да више неће бити у стању да држе под контролом неку област па чак ни мању територију. Управо је највећа слабост либијског огранка „Исламске државе“ утицала на њихов пораз у Сирту – непостојање упоришта код локалног становништва које традиционално с подозрењем гледа на странце са оружјем на либијској територији.

Исламистичке (салафистичке и цихадистичке) групе у Либији данас ратују једне против других, а истовремено имају и заједничке противнике - владу у Бејди и генерала Халифу Хафтара. Многе од њих имају подршку из иностранства. Највећа стиже из Катара и делом из Турске, док Египат и Саудијска Арабија подржавају снаге које су против цихадистичких група. Ове две земље подржавају војно и материјално генерала Халифу Хафтара.

6. ЗАКЉУЧАК

Глобални процеси у арапском свету започели 2010/2011. године утицали су на брз и успешан развој исламистичког покрета у Либији. Иако непопуларни међу народом, екстремни исламисти свих профила успели су силом да преузму контролу над земљом. Њихове оружане групације налазе се у све три супротстављене извршне власти, али се налазе и у снагама које су против свих постојећих влада. Опсег исламистичких група је велики и креће се од умерених исламиста до терориста. Центри исламистичких група су Триполи на западу, Мисурата и Сирт у централном делу земље, те Бенгази и Дерна на истоку, док је јужни део земље преплављен бројним исламистичким групама и из Либије и из суседних земаља. Утисак је да је међународна заједница препустила Либију разорном деловању исламистичких екстремиста, који су довели земљу на руб пропасти. Осим појединих покушаја помоћи као што је подршка у формирању такозване „треће владе“ и у борбама против Исламске државе, нема озбиљнијег настојања да се учине чвршћи кораци у окончању либијске агоније. Екстремни исламизам и исламски тероризам свакодневно односи

животе и Либијаца и малобројних странаца у Либији.

Литература

Khadduri Majid, *Modern Libya, A Study in Political Development*, The Johns Hopkins Press, Baltimore 1963.

Zartman I. William, *Government and Politics in Northern Africa*, Praeger, New York, 1963.

Lacher, Wolfram, *Bruchlinien der Revolution Akteure, Lager und Konflikte im neuen Libyen*, Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit, Berlin, March 2013.

راد, ايبيلى يف ممال قنعل و سياسى سلا خيراتلا; شيمع يحتف ميهارب 265ص, 2008 قره اقال; قيرصلما بتكل

(Ibrahim Fathi Amish. al Tarikh al Siyasi wa Laba al Umam fi Libya, Dar al Kutub al Masriya, al Qahira 2008 p.265)

راد, 1951-1969 يبيلل عمتمجملا ريوطت, قلمملا نمز. يتفملا دمحم دمحم د. 264-266ص. 2011 يزاعن ب, قين طولما بتكل

(Dr. Mohamed Mohamed al Mufti. Zaman al Memleka, Tatuir al mujtama al Libi 1951-1969, Dar al Kutub al Watani, Bengazi, 2011)

Ал Араб 28.05.2013.

Либија данас, либијски дневни лист

Либијски центар за проучавање, Триполи, број август/септембар 2012

Нова Либија, либијски дневни лист

Нова Горина, либијски дневни лист

http://www.ecfr.eu/mena/mapping_libya_conflict

<http://www.bbc.com/news/world-africa-24472322>

<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-19744533>

<https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/Omar-Ashour-Policy-Briefing-Arabic.pdf>

<http://www.jeuneafrique.com/138114/politique/terrorisme-la-poudriere-libyenne/>

<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/libya-civil-war-factions.htm>

http://www.understandingwar.org/sites/default/files/FactSheet_LIFG.pdf

<http://www.globalsecurity.org/military/world/para/lifg.htm>

- <http://www.npr.org/2011/03/31/135005554/foreign-policy-teaming-up-with-enemies-in-libya>
- <https://www.coursehero.com/sitemap/schools/4040-Technical-University-of-Crete/courses/5299134-%CE%95%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%95%CE%95%CE%91-31/>
- http://www.ecfr.eu/mena/mapping_libya_conflict
- <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-19744533>
- <http://www.theguardian.com/commentisfree/2011/sep/01/libya-political-landscape>
- <http://www.jeuneafrique.com/138114/politique/terrorisme-la-poudriere-libyenne/>
- <http://www.jeuneafrique.com/137218/politique/niger-et-tchad-les-nouvelles-cibles-d-al-qaeda/>
- http://www.lemonde.fr/libye/article/2013/05/25/les-assaillants-des-attentats-au-niger-venaient-de-libye-selon-le-president-nigerien_3417503_1496980.html
- <https://www.theguardian.com/commentisfree/2011/sep/01/libya-political-landscape>
- <https://sharylattkisson.com/8-major-warnings-before-benghazi-terrorist-attacks/>
- http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/H-Research_Notes/SAS-Research-Note-18.pdf Laurent Touchard. <http://www.jeuneafrique.com/167114/politique/arm-e-libyenne-le-casse-t-te-de-l-int-gration-des-milices/>

Dragan Todorovic

DEVELOPMENT OF ISLAMIST MOVEMENT IN LIBYA

Resume

Until 2011 Libya was a country with a moderate and tolerant islam without an organized islamist movement except in some periods. From one side, the Colonel Moamer al Gadhafi's regime has suppressed any attempt of the islamisme growth and from the other one, the huge majority of the Libyan people did not show big enthusiasm toward Islamic extremism primarily because

of belonging to traditionally moderate islam that does not accept any religious extremism. The only region where the islamists were temporary creating their strongholds was the country's East, the area around Benghazi and the Green Mountains.

The situation started hurriedly changing with the star of "the Arab Spring" that spread to Libya as well. The two most important aftermaths of "the Arab Spring" and so called revolution in Libya were the total devastation of the country with cessation of its institutions` functioning and uncontrolled growth of the extreme Islamism and terrorisme. From these two aftermaths a series of other consequences derived, that is all caused that Libya has become one of the biggest victims of "the Arab Spring".

Keywords: Lybia, The Arab Spring, Islamist movements.

* Овај рад је примљен 15. априла 2018. године, а прихваћен за штампу на сас-танку Редакције 25. маја 2018. године.